

CONTRADICTIO IN TERMINIS?

Van de groeiende belangstelling voor architectuur, waar menig een de laatste jaren de mond van vol heeft, is in de gemiddelde Nederlandse buitenwijk weinig te bespeuren. Staan de vakbladen en kranten vol met prestigieuze projecten in de binnensteden van Den Haag, Rotterdam en Groningen, over de kwaliteit van een nieuwbouwwijk in Spijkenisse, Heerhugowaard of Alphen aan den Rijn lees je nooit iets. Want het zijn vooral de groeikernen en ook de gemeenten die meer spontaan de ene nieuwbouwwijk na de andere uit de grond stampen, waar de aandacht voor het architectonisch en stedenbouwkundig ontwerp in het recente verleden nogal eens heeft ontbroken.

Nu is architectuur met betrekking tot uitbreidingsgebieden nauwelijks een 'item'. Eén van de oorzaken ligt wellicht in het feit, dat een in het oog lopend project in de binnenstad natuurlijk makkelijker 'scoort' dan een blok woningen in een verafgelegen nieuwbouwwijk. Dat geldt zowel voor de opdrachtgever als voor de architect, die zich in de binnenstad wellicht wat meer zal uitsloven. Illustratief voor het gebrek aan belangstelling voor architectuur in deze wijken is een voorval tijdens één van de presentaties van de werkgroep 5x5 in Utrecht. Iemand uit het publiek bracht de nieuwbouwwijken ter sprake dat hier nog heel wat zendingswerk verricht zou kunnen worden. De repliek kwam eveneens uit de zaal: "Degenen die architectuur belangrijk vinden komen daar toch nooit; die wonen in de binnenstad". In vakkringen worden deze wijken veelal doodgezwegen; als er over gepraat wordt is dat vaak in negatieve zin. Bijvoorbeeld op een symposium over de kwaliteit van de uitbreidingsgebieden, dit voorjaar in Almere. De meeste sprekers waren het daar roerend met elkaar eens in hun (negatieve) oordeel over de hedendaagse buitenwijk.

Als de grote boosdoener wordt vaak de overheid aangewezen. Ir. Wiek Röling benadrukt in het vraaggesprek dat wij met hem voerden, dat sinds het einde van de jaren zeventig enorm is bekibbeld op de woningbouw. Maar de architectenwereld zelf is zeker zo schuldig; daar ontbreekt het aan idealisme en worden de verkeerde uitgangspunten gehanteerd. Onder andere het postmodernisme is er de oorzaak van, dat te weinig wordt ontworpen vanuit de gebruikers. Jan Rutten, hoofdredacteur van het vakblad BOUW, omschreef de Nederlandse nieuwbouwwijken als "een eindeloos tapijt een-gezins-ellende". Over de toekomst van die wijken is hij ronduit pessimistisch; in VISIE betoogt hij dat het met de huidige financiële ruimte onmogelijk is enige architectonische of stedenbouwkundige kwaliteit tot stand te brengen. Zijn advies luidt dan ook: geen uitbreidingswijken meer. Zet de steden vol met hoogbouw, dan kan het Groene Hart gereserveerd blijven voor weilanden en koeien. Is het dan enkel kommer en kwel in de buitenwijken? Misschien niet. Er worden in elk geval pogingen gedaan, om tot betere resultaten te komen. Bijvoorbeeld in Nederlands grootste uitbreidingswijk, Almere, waar ter gelegenheid van de BouwRAI dit jaar op de zogenaamde 'Buitenexpositie' enkele in-

spirerende voorbeelden zijn gerealiseerd. Ook in een aantal andere steden wordt geprobeerd af te wijken van de standaard eengezinswoningen en tweekappers waar de doorsnee buitenwijk mee vol staat. Zonder volledig te willen zijn noemen we hier nog Groningen, Amersfoort en Rotterdam, waar respectievelijk in de wijken Corpus den Hoorn, Zielhorst en Prinsenland zowel in architectonische als in stedenbouwkundige zin meer dan de gebruikelijke zorgvuldigheid in vormgeving wordt betracht. Een optimistisch geluid komt dan ook van Peter Loerakker van de Architectengroep Loerakker, Rijnbouw, Ruijsseenaars, Hendriks. Hij heeft niet alleen op de BouwRAI, maar ook elders in Almere enkele opmerkelijke projecten op zijn naam staan. Volgens Loerakker leidt de toenemende belangstelling voor architectuur ook in uitbreidingsgebieden tot positieve resultaten.

Net als bij Wiek Röling staan bij Noud de Vreeze de gebruiksmogelijkheden van de woning centraal. De Vreeze is werkzaam bij de Nationale Woningraad, organiserende instelling van de bovengenoemde Buitenexpositie in Almere. Hij licht toe hoe dit uitgangspunt is gehanteerd door de deelnemers aan het project. Daarbij worden begrippen als 'flexibiliteit' en 'aanpasbaarheid' steeds belangrijker en vervangen deze ontwerpprincipes langzamerhand de rigide 'standaardplattegrond'. De Vreeze constateert ook dat opdrachtgevers steeds meer geïnteresseerd raken in 'ruimtelijke kwaliteit' en 'architectonische allure'. Het blijken in eerste instantie vooral de sociale verhuurders te zijn die zich in de uitbreidingswijken aan een meer experimentele architectuur wagen. Voor de markt wordt in het algemeen behoudender gebouwd. Op bovengenoemd symposium werd er dan ook vanuit gegaan dat commerciële opdrachtgevers slechts "uit zijn op winst ten koste van de kwaliteit". Mocht dat al zo zijn, dan lijkt ook daar verandering in te komen. De genoemde projecten van Loerakker bewegen zich van premie A-woningen tot de vrije sector; Röling bouwde in de Tanthof in Delft vrije sector woningen met eenmalige bijdrage en ook in Amersfoort en Groningen zijn de woningen voor de markt in meer of mindere mate experimenteel te noemen. Ontwikkelaars en beleggers lijken zich er van bewust dat ook de markt zo langzamerhand wel eens 'wat anders wil'. Dat betoogt ook Rob Oostvogel, directeur van het Amsterdamse bureau Communicatie Onroerend Goed. Uit zijn artikel wordt duidelijk waarom steeds meer woningbouwprojecten worden aangekondigd in termen van 'eigentijdse' of 'bijzondere' architectuur. De toenemende belangstelling voor architectuur die ook bij het publiek merkbaar is, leidt er toe dat architectuur een steeds belangrijker marketing-instrument in de promotie van onroerend goed wordt. Met het oog op de enorme hoeveelheden woningen die ons de komende decennia door minister Alders zijn 'beloofd', moeten we hopen dat de positieve aanzetten op grote schaal navolging zullen vinden.

MAX POPMA
Redacteur van AGORA en werkzaam bij onderzoeksbureau STRABO

De Nederlandse uitbreidingswijk: "een eindeloos tapijt een-gezins-ellende."? Foto: Ronald Klip

Of wordt het in de toekomst beter? 'Neo-modernistische' reactie op de knusse gezelligheid uit voorbije decennia ... Bron: Heijmans Projectontwikkeling b.v.

... die toch nog niet helemaal vergeten is. Zogenaamde 'organische' bouw in de Muziekwijk in Almere van architect Paul Dinant